EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 19.7.2022
COM(2022) 340 final

POROČILO KOMISIJE SVETU IN EVROPSKEMU PARLAMENTU

Povzetek letnih poročil o izvajanju za operativne programe, ki jih je Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim sofinanciral v letu 2020

Povzetek letnih poročil o izvajanju za operativne programe, ki jih je Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim sofinanciral v letu 2020

1. UVOD

Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim (FEAD)[1] **pomaga obravnavati najhujše oblike revščine v EU, kot so pomanjkanje hrane, revščina otrok in brezdomstvo.** Za obdobje 2014–2020 je bil iz sklada FEAD na voljo skupni znesek v višini 3,8 milijarde EUR (tekoče cene). EU zagotavlja največ 85 % financiranja, ki ga države članice dopolnijo z lastnimi sredstvi. Skupna vrednost sklada tako znaša približno 4,5 milijarde EUR.

Države članice lahko sklad uporabljajo na dva načina:

- za operativni program za hrano in/ali osnovno materialno pomoč (OP I) in/ali
- za operativni program socialnega vključevanja (OP II).

Hrano in/ali osnovno materialno pomoč je treba dopolniti s spremljevalnimi ukrepi, kot so izobraževalne dejavnosti za spodbujanje zdrave prehrane in svetovanje o pripravi in shranjevanju hrane, psihološka in terapevtska podpora, programi za pridobivanje znanj in spretnosti, svetovanje o upravljanju družinskega proračuna, družabne in prostočasne dejavnosti ter zagotavljanje pravnih storitev.

Ta povzetek v skladu s svojo pravno podlago[2] **temelji na nacionalnih poročilih o izvajanju za leto 2020**, ki jih je Komisija prejela od držav članic. Poročilo tako kot v preteklih letih vključuje tudi informacije o razvoju dogodkov in finančne informacije za obdobje po letu 2020, če so na voljo.

V letnih poročilih o izvajanju za sklad FEAD za leto 2020 je navedeno, da je sklad prispeval k spopadanju z negativnimi vplivi pandemije COVID-19 na najbolj ogrožene ter k ublažitvi najhujših oblik revščine in socialne izključenosti. Sklad FEAD je kljub svojemu omejenemu proračunu pokazal, da uspešno dopolnjuje nacionalna prizadevanja za odpravo materialne prikrajšanosti ter boj proti revščini in socialni izključenosti. Obravnaval je zlasti pomanjkanje hrane, revščino otrok in brezdomstvo. Sredstva iz sklada FEAD bodo ključnega pomena tudi pri zagotavljanju prepotrebne hrane in osnovne materialne pomoči ljudem, ki bežijo iz Ukrajine, zahvaljujoč dodatni prožnosti za programe FEAD v okviru kohezijskega ukrepa za begunce v Evropi (CARE).

Sklad FEAD je skladen s strategijo Evropa 2020 in akcijskim načrtom za evropski steber socialnih pravic (katerega cilj je zmanjšati število ljudi, ki jim grozita revščina ali socialna izključenost, za najmanj 15 milijonov do konca leta 2030), s tem da si prizadeva za spodbujanje socialnega vključevanja in zaščite. Dopolnjuje druge sklade EU, zlasti Evropski socialni sklad in Sklad za azil, migracije in vključevanje (AMIF), pri čemer se osredotoča na druge skupine ali zagotavlja dopolnilne ukrepe.

[1] Uredba (EU) št. 223/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 2014 o Skladu za evropsko pomoč najbolj ogroženim (UL L 72, 12.3.2014, str. 1). Uredba je bila spremenjena avgusta 2018 z revizijo finančne uredbe: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1537946431022&uri=CELEX:02014R0223-20180802. Uredba (EU) 2020/559 spreminja Uredbo (EU) št. 223/2014, da se državam članicam omogoči, da se odzovejo na izbruh COVID-19, in uvaja ukrepe za zagotavljanje, da bodo najbolj ogrožene osebe lahko še naprej prejemale pomoč iz sklada FEAD v varnem okolju. Uredba (EU) 2021/177, ki spreminja Uredbo (EU) št. 223/2014, državam članicam omogoča uporabo dodatnih finančnih sredstev, ki so na voljo za okrevanje po pandemiji COVID-19 v okviru pobude REACT-EU v letih 2021 in 2022.

[2] Člen 13(9) Uredbe (EU) št. 223/2014. Delegirana uredba Komisije (EU) št. 1255/2014 z dne 17. julija 2014 določa vsebino letnih in končnih poročil o izvajanju, vključno s seznamom skupnih kazalnikov.

Socialne razmere, v katerih je sklad FEAD deloval v letu 2020, so zaznamovali vse večji izzivi glede revščine in socialne izključenosti, ki jih je povzročila pandemija COVID-19. Število ljudi v EU, ki jim grozita revščina ali socialna izključenost[3], je bilo leta 2020 ocenjeno na 96,5 milijona, kar predstavlja 21,9 % celotnega prebivalstva. To število se je v primerjavi s podatki iz leta 2019 povečalo za približno 900 000 oseb. Približno 6,3 milijona ljudi je bilo sočasno izpostavljenih vsem trem tveganjem za revščino in socialno izključenost (grozila jim je dohodkovna revščina, bili so resno materialno in socialno prikrajšani ter so živeli v gospodinjstvu z zelo nizko delovno intenzivnostjo). 38 milijonov ljudi v EU si leta 2020 ni moglo vsak drugi dan[4] privoščiti kakovostnega obroka in pomoč v hrani je danes še vedno bistvena za del prebivalstva v številnih državah članicah.

1.1 Prihodnji razvoj

Sklad FEAD je bil za sedanji večletni finančni okvir 2021–2027 vključen v Evropski socialni sklad plus (ESS+), da bi se poenostavilo financiranje in izboljšale sinergije med skladoma. Da bi se povečala podpora socialnemu vključevanju, se z uredbo o skladu ESS+[5] zahteva, da se vsaj 25 % sredstev iz sklopa ESS+ v okviru deljenega upravljanja dodeli ciljem socialnega vključevanja (v primerjavi z 20 % v okviru ESS za obdobje 2014–2020), dodatni najmanj 3 % na državo članico pa se dodelijo za obravnavanje materialne prikrajšanosti, kar je trenutni ključni cilj sklada FEAD.

Posebna pravila veljajo za podporo za obravnavanje materialne prikrajšanosti, da bi ostala čim bolj racionalizirana. Iz vmesne ocene sklada FEAD je razvidno, da deležniki cenijo in poudarjajo pomen ohranjanja posebnih vidikov sklada, kot so (i) prožnost in na splošno manj stroge upravne zahteve v primerjavi z glavnimi programi sklada ESS ter (ii) vzpostavljene mreže in operativni načini zagotavljanja. Nizki pragovi omogočajo zagotavljanje pomoči osebam, ki jih socialne službe ne dosežejo, na primer brezdomcem, novim ali neevidentiranim migrantom ali starejšim osebam, ki jim grozi revščina. Omogoča tudi hiter odziv na nastajajoče potrebe in krizne razmere.

1.2 Usklajevanje sklada FEAD na ravni EU

Strokovna skupina FEAD je podobno kot v prejšnjih letih še naprej glavni forum, v okviru katerega si lahko organi upravljanja izmenjujejo informacije o izvajanju sklada. Strokovna skupina se je v letu 2019 sestala dvakrat, v letu 2020 pa štirikrat, da bi razpravljala o vidikih izvajanja programa FEAD, zlasti o spremljevalnih ukrepih, donacijah hrane, revizijah, usklajevanju z drugimi skladi EU, poenostavljenih možnostih obračunavanja stroškov in e-kuponih. V letu 2020 je bilo na dnevni red sestankov vključeno tudi odzivanje na krizo v zvezi s pandemijo COVID-19, vključno z ustreznimi spremembami uredbe o FEAD. Oktobra in decembra 2020 se je strokovna skupina FEAD sestala skupaj s tehnično delovno skupino ESS.

Za krepitev odnosov z deležniki so leta 2020 in 2021 dejavnosti vzajemnega učenja za skupnost FEAD nadomestile prejšnje sestanke mreže FEAD. V tem obdobju so bili

[3] Število ljudi, ki jim grozita revščina ali socialna izključenost, je skupno število ljudi, ki (i) jim grozi revščina (kar je razvidno iz njihovega razpoložljivega dohodka) in/ali (ii) se soočajo z resno materialno in socialno prikrajšanostjo (kar se oceni na podlagi njihove zmožnosti, da si privoščijo nabor vnaprej določenih materialnih stvari ali družbenih aktivnosti) in/ali (iii) živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo.

[4] Ta kazalnik je opredeljen kot nezmožnost privoščiti si en obrok z rdečim mesom, piščancem ali ribo (ali vegetarijanskim nadomestkom) vsak drugi dan. Izhaja iz raziskave EU-SILC.

[5] Uredba (EU) 2021/1057 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o vzpostavitvi Evropskega socialnega sklada plus (ESS+) in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1296/2013.

izvedeni trije spletni tematski seminarji, tri medsebojne izmenjave in dve konferenci, na katerih so razpravljali o preostalih izzivih glede izvajanja in priložnostih, ki jih ponuja ESS+.

Na seminarjih in medsebojnih izmenjavah so razpravljali zlasti o:

- značilnostih novih končnih prejemnikov ukrepov, financiranih s skladom FEAD, in novih praksah, uvedenih med krizo zaradi COVID-19;
- morebitnih celostnih pristopih za podporo socialnemu vključevanju končnih prejemnikov;
- spremljanju in terenskem delu;
- spremljevalnih ukrepih za socialno vključevanje med pandemijo in po njej;
- izvajanju programov kuponov in e-kuponov ter
- udeležbi in vlogi deležnikov in končnih prejemnikov.

2. NAPREDEK PRI IZVAJANJU OPERATIVNIH PROGRAMOV[6]

2.1 Finančno izvajanje

Skupni upravičeni javni odhodki, predvideni v okviru podpore sklada FEAD, so leta 2020 znašali 643 milijonov EUR, medtem ko so leta 2019 znašali 608 milijonov EUR. Ob koncu leta 2020 so kumulativni predvideni zneski (za obdobje 2014–2020) znašali skoraj 3,9 milijarde EUR oziroma 85 % skupnih sredstev programov (ki vključujejo financiranje EU in nacionalno sofinanciranje). Upravičencem je bilo v letu 2020 izplačanih približno 552,2 milijona EUR, kar je izrazito povečanje v primerjavi s prejšnjimi leti (478,5 milijona EUR v letu 2019, 501,2 milijona EUR v letu 2018, 412,8 milijona EUR v letu 2017 in 435,2 milijona EUR v letu 2016). Razlog za povečanje je večinoma ponovni začetek operacij v Romuniji leta 2020[7]. Odraža tudi povečano povpraševanje zaradi pandemije COVID-19.

Glede na podatke iz leta 2020 so države članice zaradi izbruha COVID-19 prijavile manj odhodkov. V drugem četrtletju 2020 so odhodki znašali 51 milijonov EUR, tj. manj kot polovico ustreznega zneska iz leta 2019 (128 milijonov EUR). Vendar se je položaj izboljšal v drugi polovici leta. Nazadnje je bil skupni prijavljeni znesek sklada FEAD v letu 2020 (549 milijonov EUR) le nekoliko nižji od skupnega prijavljenega zneska v letu 2019 (573 milijonov EUR). Skupni znesek, izplačan za sklad FEAD v letu 2021, se je povečal na 621 milijonov EUR zaradi dodatnih virov (81 milijonov EUR), danih na voljo v okviru pobude REACT-EU.

Izkazalo se je, da je sklad FEAD prilagodljiv in da se odziva na nastajajoče potrebe, kot je kriza zaradi COVID-19. Uredba o FEAD je bila spremenjena aprila 2020[8] v okviru pobude CRII+ in omogoča uporabo načinov posredne dostave, tj. kuponi ali kartice (da se zmanjša tveganje za okužbo), in nakup osebne varovalne opreme za organizacije, ki

[6] Podatki prikazujejo položaj za programsko obdobje 2014–2020, ki se je izvajalo do 31. decembra 2020, kot so bili do 12. novembra 2021 sporočeni v letnih poročilih o izvajanju. Vsa poročila in podatki so zbrani v sistemu za upravljanje skladov v Evropski uniji – SFC2014 (https://ec.europa.eu/sfc/en/2014/fund/fead). Sistem SFC2014 ureja Izvedbena uredba Komisije (EU) št. 463/2014 z dne 5. maja 2014.

[7] Romunija v obdobju 2017–2019 ni poročala o zagotavljanju pomoči v hrani zaradi zamud pri ponovnem načrtovanju svojega operativnega programa po institucionalnih spremembah in težavah pri javnem naročanju. Ta vprašanja so bila medtem rešena in sklad FEAD je v letu 2020 znova začel zagotavljati podporo, vključno z materialno pomočjo.

[8] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A32020R0559

zagotavljajo podporo v okviru sklada FEAD. Spremembe poleg tega omogočajo zagotavljanje 100-odstotne stopnje sofinanciranja državam članicam za eno obračunsko leto. Do konca leta 2021 je bilo spremenjenih 12 programov FEAD: osem sprememb se je nanašalo na koriščenje 100-odstotne stopnje sofinanciranja, štiri pa na uvedbo izrednih ukrepov za odziv na pandemijo COVID-19.

Februarja 2021 je bila sprejeta dodatna sprememba uredbe o FEAD kot del načrta Komisije za okrevanje v okviru pobude REACT-EU[9]. Ta sprememba omogoča državam članicam, da dodelijo dodatna finančna sredstva za programe v okviru sklada ESS, sklada FEAD in Evropskega sklada za regionalni razvoj. Dodatna sredstva lahko dopolnijo obstoječo podporo, kot je hrana in/ali osnovna materialna pomoč, ali projekte socialnega vključevanja. Morala bi biti v skladu s posebnimi potrebami vsake države članice ter upoštevati število ogroženih, ki se je od izbruha pandemije COVID-19 povečalo. V okviru pobude REACT-EU za leto 2021 je bilo spremenjenih 13 operativnih programov (Belgija, Bolgarija, Estonija, Španija, Francija, Hrvaška, Italija, Latvija, Luksemburg, Avstrija, Romunija, Slovenija in Slovaška) s skupnimi dodatnimi sredstvi v višini 506 milijonov EUR.

6. aprila 2022 je bila uredba o FEAD[10] spremenjena v zvezi s kohezijskim ukrepom za begunce v Evropi (CARE). Zdaj državam članicam in regijam omogoča več prožnosti pri uporabi sklada FEAD za zagotavljanje nujne pomoči ljudem, ki bežijo iz Ukrajine po invaziji Ruske federacije. Natančneje, države članice lahko po potrebi spremenijo nekatere elemente programa za obravnavanje krize in preprosto uradno obvestijo Komisijo, namesto da bi morale zaprositi za njeno odobritev. Poleg tega določa tudi zgodnejši datum upravičenosti za te ukrepe, tj. 24. februar 2022. Nazadnje, podaljšuje možnost 100-odstotnega sofinanciranja EU za obračunsko leto, ki se je začelo 1. julija 2021 in ki se bo končalo 30. junija 2022. Poleg tega je bila 12. aprila sprejeta uredba[11], ki dopolnjuje ukrep CARE. Ta sprememba bo zagotovila likvidnost in pospešila dostop do finančnih sredstev za upravičence ter zagotovila dodatne 3,5 milijarde EUR plačil predhodnega financiranja za tranšo pobude REACT-EU za leto 2021 za sklad FEAD in programe kohezijske politike, ki so upravičeni do sredstev v okviru pobude REACT-EU.

2.2 Izvajanje na terenu

Doseg sklada FEAD in profil končnih prejemnikov

Sklad FEAD je leta 2020 uspešno zagotovil pomoč v 27 državah članicah in tako dobro napredoval pri doseganju svojih ciljev. Večina držav članic (23 od 27) je razdeljevala hrano in/ali osnovno materialno pomoč ter izvajala spremljevalne ukrepe (OP I – glej preglednico 1). Štiri države članice so nadaljevale programe socialnega vključevanja (OP II – glej preglednico 1).

[9] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A32021R0177
[10] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/HIS/?uri=uriserv:OJ.L_.2022.109.01.0001.01.ENG
[11] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/HIS/?uri=uriserv:OJ.L_.2022.115.01.0038.01.ENG

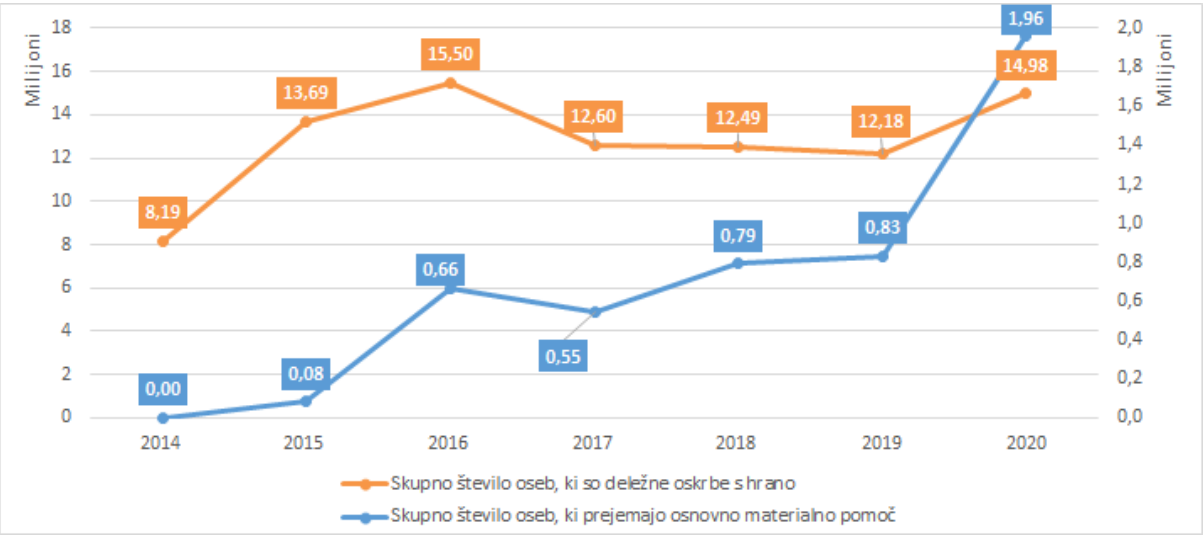
Preglednica 1: Vrste pomoči, zagotovljene leta 2020

OP	Vrsta pomoči	Država članica
OP I	Hrana	BE, BG, EE, ES, FI, FR, MT, PL, PT, SI, SK (11)
	Osnovna materialna pomoč	AT (1)
	Oboje	CZ, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, RO (10)
OP II	Socialno vključevanje	DE, DK, NL, SE (4)

Vir: SFC2014.

Leta 2020 je v okviru sklada FEAD skoraj 15 milijonov ljudi prejelo hrano (v primerjavi z 12,2 milijona leta 2019), približno 1,96 milijona ljudi materialno pomoč (v primerjavi z 800 000 leta 2019) in 30 000 ljudi pomoč pri socialnem vključevanju (enako kot leta 2019). Razlog za to povečanje je predvsem ponovni začetek operacij v Romuniji. Odraža pa tudi zdravstveno krizo zaradi COVID-19, zaradi katere so se poslabšale razmere za obstoječe ranljive osebe, ki so prejemale podporo iz sklada FEAD, poleg tega pa so za pomoč v hrani zaprosile tudi nove osebe, med drugim osebe s prekarno zaposlitvijo (npr. zaposlitev za določen čas, začasno ali neformalno delo), samozaposlene osebe in prikrajšani študenti terciarnega izobraževanja. Največja povečanja pri končnih prejemnikih so bila ugotovljena v Franciji (714 000 več kot leta 2019), Italiji (597 000 več), Španiji (268 000 več) in na Madžarskem (113 000 več). Po drugi strani je osem držav članic[12] zabeležilo manjše število končnih prejemnikov, zlasti Hrvaška (175 000 prejemnikov ali 88 % manj kot leta 2019), Slovaška (145 000 ali 51 % manj[13]) in Ciper (1 800 ali 76 % manj), pa tudi Danska in Nizozemska.

Slika 1. ***Število ljudi, ki prejemajo pomoč v hrani in/ali osnovno materialno pomoč (v milijonih)***

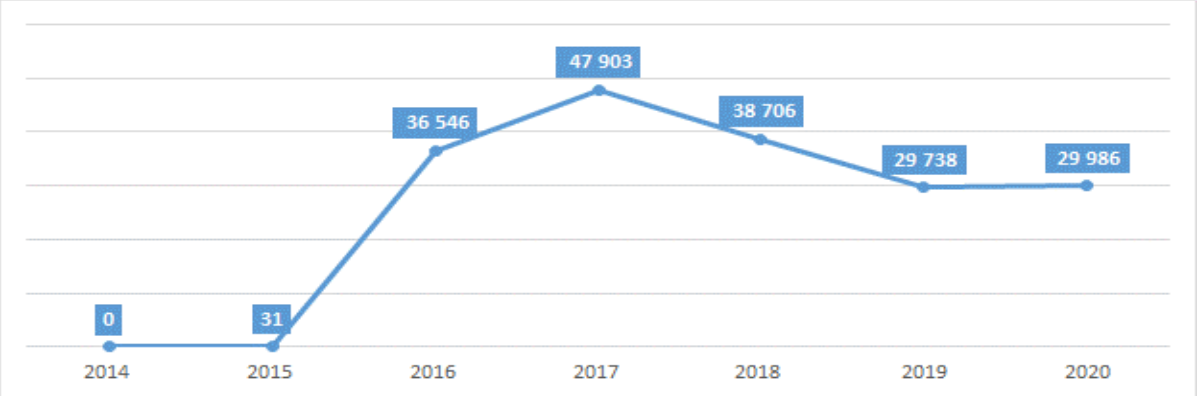

Vir: SFC2014.

[12] V primeru Belgije je prišlo do napake pri podatkih, predloženih v belgijskem letnem poročilu o izvajanju za leto 2019, kjer je bilo navedeno, da je podporo prejelo 413 058 ljudi, pravilno število pa je 358 726 ljudi. Kot je bilo pojasnjeno v prejšnjih poročilih, belgijski organ upravljanja vsako leto ugotovi, da so podatki, ki jih predložijo organizacije, ocenjeni previsoko, v letnem poročilu o izvajanju za leto 2019 pa podatek ni bil popravljen. Leta 2020 se je številka povečala v primerjavi z letom 2019, vendar je bila nižja kot v letu 2018 (leta 2019 je pomoč prejelo 358 726 ljudi, leta 2020 pa 381 951 ljudi, torej 23 225 ljudi več).

[13] Vendar je razlog za zmanjšanje skupnega števila končnih prejemnikov na Slovaškem dejstvo, da v letu 2020 ni bila zagotovljena materialna podpora, proračun, dodeljen za razdeljevanje higienskih paketov, pa je bil porabljen; medtem je organ upravljanja izvajal javna naročila za dodatna sredstva.

Slika 2. ***Skupno število ljudi, ki prejemajo podporo pri socialnem vključevanju***

Vir: SFC2014.

Profil ciljnih skupin je na splošno ostal stabilen, vendar so prisotne manjše spremembe. Partnerske organizacije ocenjujejo, da je bilo med končnimi prejemniki v letu 2020 približno 47 % žensk (2 odstotni točki manj kot v letu 2019), 28 % otrok, starih 15 let ali manj, približno 10 % migrantov, udeležencev tujega rodu ali pripadnikov manjšin, 10 % oseb, starih 65 let ali več (2 odstotni točki več kot v letu 2019), 6 % brezdomcev in 6 % invalidov.

Otroci predstavljajo približno 28 % oseb, ki so leta 2020 prejele hrano, osnovno materialno pomoč ali pomoč pri socialnem vključevanju. Ta delež se je v primerjavi z letom 2019, ko je znašal 30 %, nekoliko zmanjšal. V več državah članicah, zlasti na Hrvaškem (93 %), Madžarskem in Malti (60 %) ter Češkem (52 %), so največji delež pomoči v hrani prejeli otroci. Poleg tega so otroci prejeli vso osnovno materialno pomoč na Cipru, Madžarskem in Irskem, v Avstriji pa so bili največja skupina končnih prejemnikov (85 %).

Približno 10 % končnih prejemnikov je bilo migrantov, oseb tujega rodu ali pripadnikov manjšin. Vendar je ta delež lahko podcenjen, saj se informacije o migrantih, ki prejemajo podporo, ne sporočajo vselej zaradi varstva podatkov (Grčija, Francija in Slovaška). Migranti so na splošno največja skupina, sledijo pa jim begunci in prosilci za azil.

Po ocenah so brezdomci predstavljali 6 % končnih prejemnikov FEAD, pri čemer je ta delež na splošno ostal stabilen. Vendar je število brezdomcev še posebno težko oceniti, saj niso evidentirani in pogosto nenaklonjeni temu, da bi navedli osebne podatke. Na Irskem, Češkem in v Franciji je bilo med končnimi prejemniki, ki so prejeli pomoč v hrani, več kot 13 % brezdomcev. V Italiji je bilo brezdomcev, ki so prejeli pomoč v hrani, razmeroma malo (3 %), predstavljali pa so največjo skupino prejemnikov osnovne materialne pomoči (66 % vseh končnih prejemnikov). Tudi na Češkem je bil delež brezdomnih končnih prejemnikov osnovne materialne pomoči razmeroma velik (21 %).

Približno 6 % končnih prejemnikov je bilo invalidov. Delež invalidov, ki so prejeli pomoč v hrani, je bil največji v Bolgariji in na Madžarskem (31 %), v Romuniji (20 %), na Poljskem in v Latviji (17 %). V Franciji, Italiji, na Malti in Portugalskem je ta delež znašal 1 % ali manj. Po drugi strani je bil delež invalidov, ki so prejeli materialno pomoč, razmeroma velik v Latviji, Romuniji in Litvi (med 13 % in 17 %).

Okvir 1: Nacionalni primeri ukrepov za doseganje otrok

Latvija: v Latviji so podobno kot v letu 2019 tudi v letu 2020 nadaljevali z zagotavljanjem posebne pomoči otrokom. To vključuje: (i) tri vrste paketov hrane za dojenčke in majhne otroke glede na starost; (ii) štiri različne komplete higienskih izdelkov za dojenčke in majhne otroke v starosti od 0 do 24 mesecev glede na njihovo starost; (iii) individualne učne pripomočke za otroke, stare od 5 do 10 let, in (iv) individualne učne pripomočke za otroke, stare od 11 do 16 let. Za preprečitev diskriminacije Latvija posebej zagotavlja, da šolske potrebščine (kot so šolske torbe) ne vključujejo barvnih oblik in risb, ki spodbujajo stereotipne predstave o spolu.

Romunija: večina končnih prejemnikov iz programov FEAD je otrok, zlasti najbolj prikrajšanih. Ti prejemajo posebno pomoč, ki vključuje: (i) pakete za osebno higieno in (ii) elektronske kupone za podporo pri izobraževanju (za upravičene prikrajšane otroke), ki so namenjeni preprečevanju osipa in zgodnjega opuščanja šolanja v predprimarni vzgoji in izobraževanju, primarnem izobraževanju ter nižjem sekundarnem izobraževanju. V letu 2020 je bila predvidena tudi zagotovitev paketov za novorojenčke. Vendar ukrepa ni bilo mogoče izvesti zaradi pandemije COVID-19.

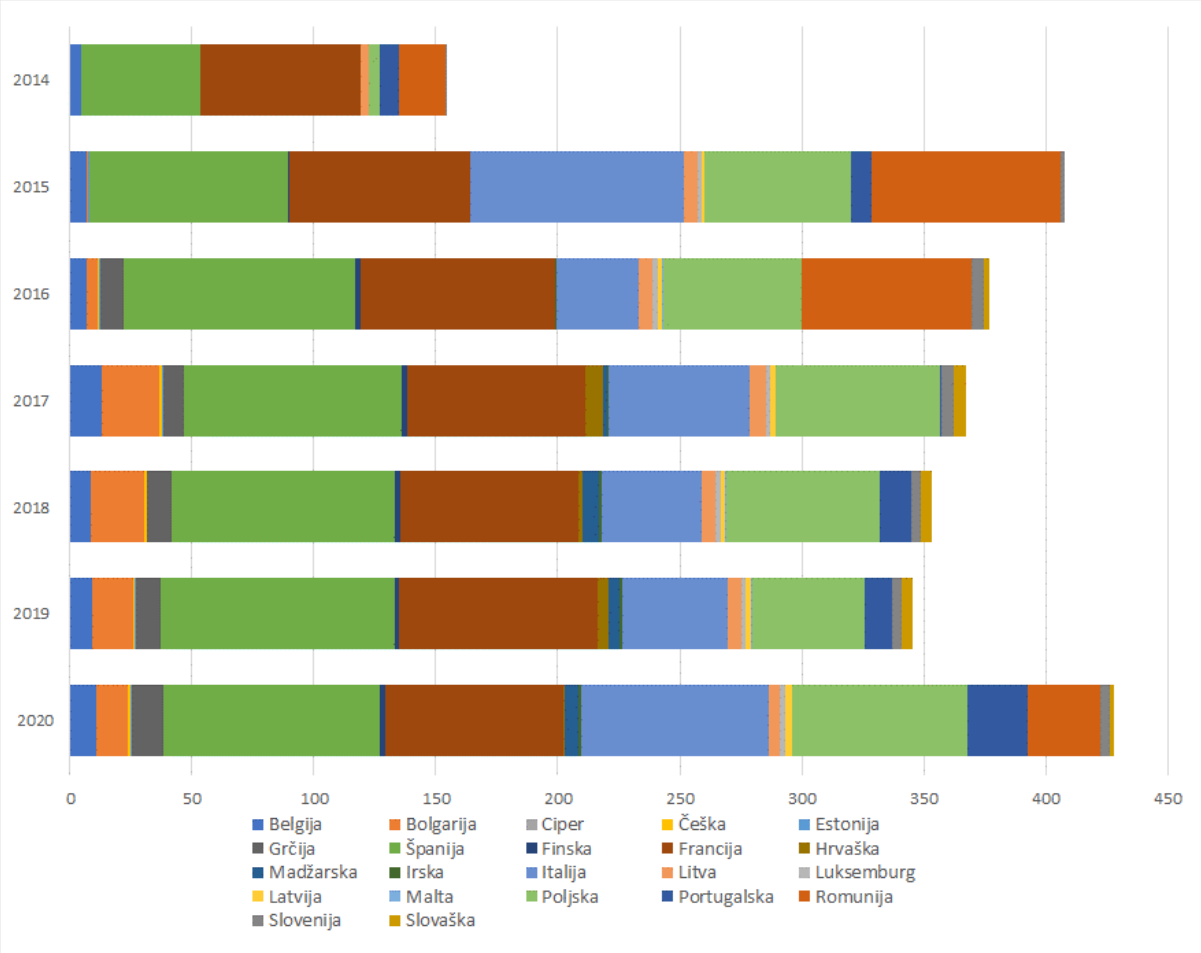
Ciper: februarja 2018 se je postopek zagotavljanja materialne pomoči prejemnikom začel z izvajanjem programa „dota za novorojenčka“ (*prika tou morou*) za dojenčke, rojene po 1. januarju 2017. Program se izvaja zadovoljivo in v skladu z načrti. Osnovne dobrine za novorojenčke so posteljice, pleničke in vzmetnice. Razdeljevanje teh osnovnih dobrin kljub težavam zaradi COVID-19 ni bilo prekinjeno, vendar pa se je nekoliko spremenil način dobavljanja dobrin zaradi zagotavljanja varnosti in zdravja vseh udeleženih.

OP I – pomoč v hrani

Pomoč v hrani, katere količina se je v prejšnjih treh letih nekoliko zmanjšala, se je v letu 2020 bistveno povečala, in sicer na 428 000 ton (s 345 000 ton v letu 2019). Skupna količina v obdobju 2014–2020 je obsegala več kot 2 460 000 ton hrane. V približno dveh tretjinah od 23 držav članic, ki izvajajo OP I, se je kakovost razdeljene hrane povečala ali je ostala nespremenjena. Največja povečanja v deležih so zabeležili na Portugalskem (+ 123 %), v Italiji (+ 77 %), na Poljskem (+ 55 %) in v Estoniji (+ 36 %) ter v Romuniji, kjer so prvič po letu 2016 poročali o pozitivni količini. Največja zmanjšanja v deležih so zabeležili na Hrvaškem (–79 %) in Slovaškem (–64 %)[14], na Cipru pa so prenehali razdeljevati pomoč v hrani. Estonija je leta 2020 s pomočjo svoje partnerske organizacije (estonske banke hrane) prvič začela razdeljevati donacije hrane.

[14] Zmanjšanje na Slovaškem je povezano z omejenimi preostalimi sredstvi ob koncu programskega obdobja. Medtem se je proračun sklada FEAD povečal s sredstvi pobude REACT-EU.

Slika 3. ***Pomoč v hrani, zagotovljena v obdobju 2014–2019 (v tisoč tonah), po državah članicah***

Vir: SFC2014.

Leta 2020 so več kot polovico vse razdeljene hrane (57 %) sestavljali mlečni proizvodi ter moka, kruh, krompir in drugi škrobni proizvodi. Delež mlečnih proizvodov (31 % celotne količine) je bil posebno velik v Franciji (50 %), Španiji (47 %) in Sloveniji (46 %). Delež moke, kruha, krompirja in drugih škrobnih proizvodov (26 % skupne količine) je predstavljal večino hrane, razdeljene na Finskem, Slovaškem, v Romuniji, Latviji in na Malti (od 62 % na Finskem do 50 % na Malti), v Italiji pa je z 49 % predstavljal največjo skupino živil. Po deležu je na tretjem mestu kategorija sadja in zelenjave (18 %), deleži pa so še posebno veliki na Portugalskem (38 %), Malti (36 %), v Bolgariji (33 %) ter na Poljskem in Irskem (obe 28 %). Preostale kategorije (meso, jajca, ribe in morski sadeži; maščobe in olja ter pripravljena hrana[15]) so predstavljale približno 7 do 8 % celotne količine, sladkor pa 3 %[16]. Stroški razdeljene hrane na osebo se med posameznimi državami članicami in iz leta v leto precej razlikujejo. To je večinoma posledica količine in vrste proizvodov, ki se razdeljujejo (npr. velik delež sveže hrane), ter intenzivnosti podpore.

Delež živil, ki jih sofinancira sklad FEAD, v skupni količini hrane, ki so jo razdelile partnerske organizacije, je znašal približno 50 % celotne količine. Ta delež sega od manj

[15] Pripravljena hrana vključuje pripravljene suhe proizvode, hrano z dolgim rokom uporabnosti, pripravljene mešanice in prigrizke.
[16] Za več podrobnosti glej skupne kazalnike učinka 4 do 10 v Prilogi.

kot 25 % v Franciji, Luksemburgu in na Finskem do celotne količine razdeljene hrane v Bolgariji, Španiji in na Madžarskem[17]. Vseh 21 držav članic, ki razdeljujejo hrano, je hrano razdeljevalo v obliki standardiziranih paketov hrane. Trinajst držav članic je zagotavljalo tudi obroke: Belgija, Bolgarija, Češka, Grčija, Španija, Finska, Hrvaška, Madžarska, Irska, Italija, Latvija, Poljska in Slovaška.

OP I – osnovna materialna pomoč

Dvanajst držav članic je v letu 2020 razdeljevalo osnovno materialno pomoč, in sicer: Avstrija, Ciper, Češka, Grčija, Hrvaška, Madžarska, Irska, Italija, Litva, Luksemburg, Latvija in Romunija. Seznam je podoben tistemu iz leta 2019, razen Romunije, ki ni razdeljevala osnovne materialne pomoči, in Slovaške, ki jo je nehala razdeljevati leta 2020, kot je bilo že navedeno.

Količina osnovne materialne pomoči se je še naprej precej povečevala. Leta 2020 so države članice razdelile osnovni material v vrednosti 69,2 milijona EUR, leta 2019 pa v vrednosti 19,2 milijona EUR (ko se je vrednost že zvišala za 42 % v primerjavi z letom 2018 in 44 % v primerjavi z letom 2017). Razlog za povečanje je precej obsežno povečanje zagotavljanja materialne pomoči v več državah članicah. Povečanja so bila posebej izrazita v Avstriji, na Češkem, v Grčiji, Latviji in predvsem Italiji (kjer je bilo povečanje več kot petkratno) ter Romuniji, ki je razdelila večino materialne pomoči, razdeljene v EU (41,2 milijona EUR). Osnovna materialna pomoč se je izrazito zmanjšala na Hrvaškem (z 2,2 milijona EUR na 368 000 EUR) ter v manjšem obsegu v Litvi in Luksemburgu, na Slovaškem pa so prenehali z razdeljevanjem[18].

Glavne dobrine v okviru osnovne materialne pomoči, ki se razdeljuje prek programa FEAD, so še naprej bile šolske potrebščine in izdelki za osebno nego za družine z otroki. Leta 2020 so družine z otroki med drugim prejele pisalne in šolske potrebščine (Avstrija, Grčija, Hrvaška, Madžarska, Irska in Latvija), šolske torbe (Avstrija, Grčija, Hrvaška in Latvija), pakete za nego dojenčkov (Ciper, Grčija, Hrvaška, Madžarska, Irska in Latvija), športno opremo (Grčija in Hrvaška) ter oblačila (Grčija, Hrvaška in Italija). V Grčiji, na Madžarskem, v Luksemburgu in Latviji so se razdeljevali tudi izdelki, kot so detergent za perilo, kreme in milo za dojenčke in malčke, vlažne krpice in plenice. Na Češkem, Hrvaškem, Madžarskem, v Litvi, Latviji, na Poljskem, Portugalskem in v Romuniji so zagotavljali higienske pakete z varovalno opremo, ki so vsebovali maske, izdelke za razkuževanje itd., da se prepreči širjenje COVID-19.

Brezdomci so bili v Italiji posebej deležni ukrepov pomoči pri pridobivanju stanovanj, pomoč pa so prejemali tudi na Češkem in v Grčiji, kjer so jim bili zagotovljeni izdelki za osebno nego in druge potrebščine. Na Češkem in v Italiji so prejeli tudi pripomočke za kuhanje (osebe, ki so jim bila priskrbljena stanovanja ali pa so živele v negotovih nastanitvah) in oblačila, na Češkem, v Grčiji in Italiji pa so prejeli spalne vreče ter odeje.

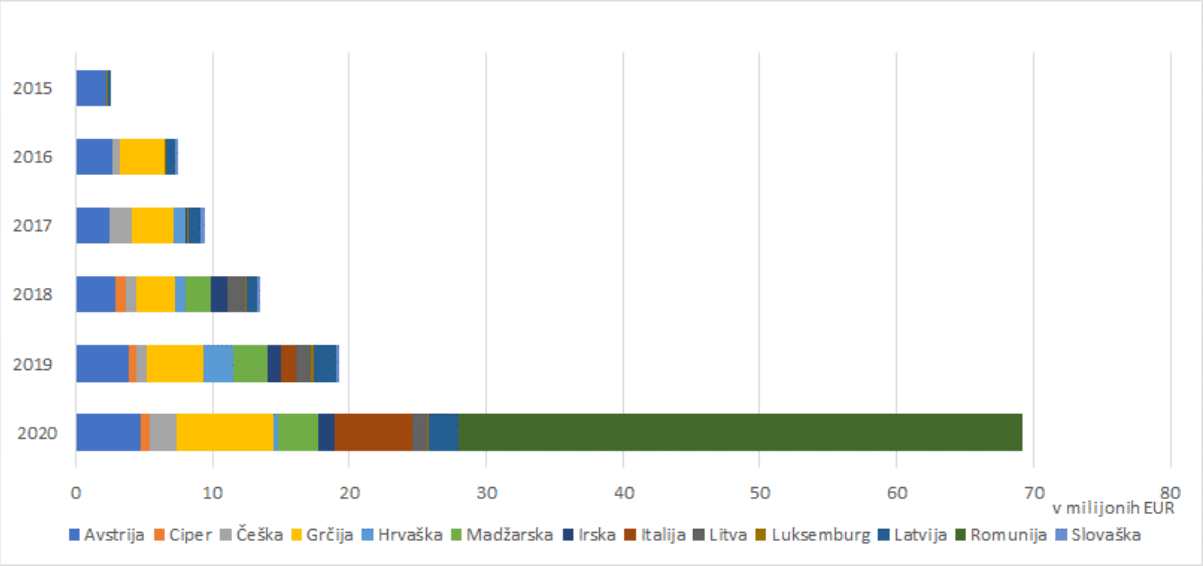
[17] Glej kazalnik 11b v Prilogi. Vrednosti za ta kazalnik so določene na podlagi informirane ocene partnerskih organizacij.
[18] Prekinitvi razdeljevanja materialne pomoči na Slovaškem v letu 2020 je botrovalo pomanjkanje finančnih sredstev. Organ upravljanja je medtem prerazporedil sredstva za ta ukrep in začel novo javno naročilo za ponovno razdeljevanje materialne pomoči v letu 2022.

Slika 4. ***Skupna denarna vrednost dobrin v obdobju 2014–2020 glede na vrsto***

Vir: SFC2014.

Slika 5. ***Skupna denarna vrednost dobrin v obdobju 2014–2020 po državah članicah***

Vir: SFC2014.

OP I – spremljevalni ukrepi

V skladu z uredbo o FEAD so države članice, ki so v letu 2020 izvajale programe OP I, zagotovile tudi spremljevalne ukrepe. Vendar je kriza zaradi COVID-19 predstavljala velik izziv za zagotavljanje spremljevalnih ukrepov v okviru programov FEAD, ki so se v državah članicah na splošno izvajali neenakomerno. Po drugi strani so bili izvedeni dodatni spremljevalni ukrepi za obravnavanje trenutnih izzivov zaradi pandemije. Na primer:

- v nekaj državah članicah, med drugim v Avstriji, Bolgariji, Grčiji, na Finskem, Madžarskem in v Italiji, so zagotovili informacije o previdnostnih ukrepih v okviru pandemije.
- Organi upravljanja v nekaterih državah članicah so v spremljevalne ukrepe posebej vključili psihološko podporo za obravnavanje vpliva pandemije COVID-19 in

povezanih socialnih omejitev na duševno zdravje (npr. Grčija, Francija, Poljska, Romunija in Slovenija).

- Digitalna tehnologija je dobila zelo pomembno vlogo zaradi obsežnih omejitev gibanja v državah članicah. Na Madžarskem, v Litvi, na Malti in Poljskem so izvajali dejavnosti za izboljšanje digitalnih spretnosti in znanj na področju izobraževanja in zaposlitve ter za zagotovitev delovanja socialnih služb in ohranjanje družinskih vezi in/ali vezi v skupnosti.

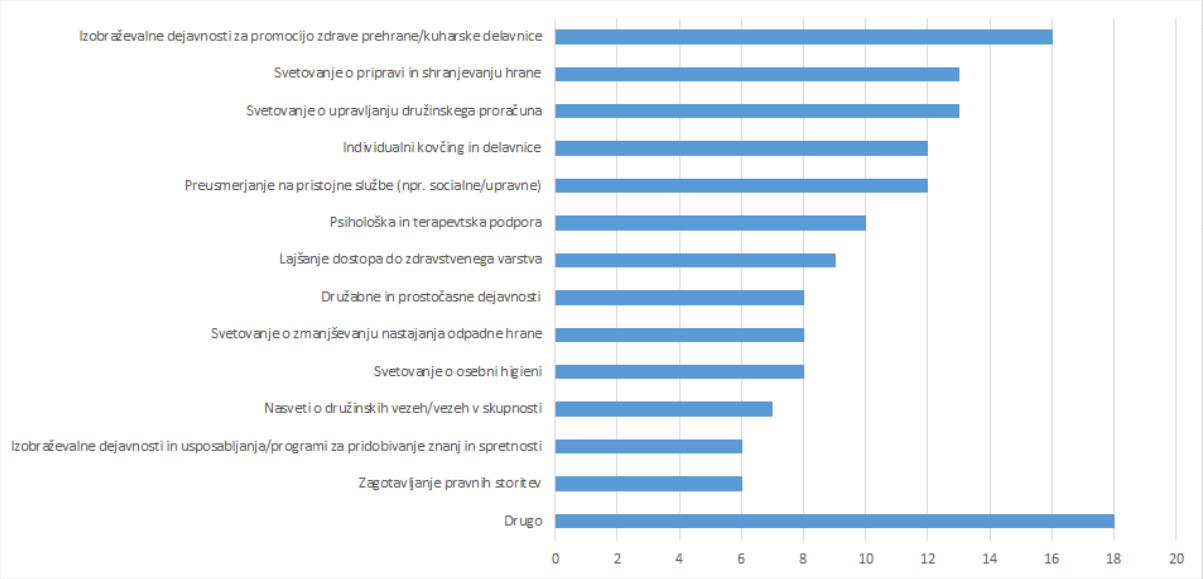
Poleg tega je večina držav članic še naprej izvajala kombinacijo spremljevalnih ukrepov, le nekaj pa se jih je odločilo, da se bodo osredotočile na le eno ali dve dejavnosti. Vendar je bilo ugotovljeno, da so se spremljevalni ukrepi v nekaj državah članicah, denimo Estoniji in na Irskem, v letu 2020 zmanjšali zaradi COVID-19. Po drugi strani so v Romuniji v letu 2020 zabeležili znatno povečanje zagotavljanja spremljevalnih ukrepov v okviru sklada FEAD. V Latviji so leta 2020 zabeležili 10-odstotno povečanje (112 spremljevalnih ukrepov več) v primerjavi z letom 2019, vendar 11-odstotno zmanjšanje števila prejemnikov spremljevalnih ukrepov (677 oseb).

Med spremljevalnimi ukrepi, izvedenimi v letu 2020, so bili:

- svetovanje o pripravi in shranjevanju hrane (Belgija, Bolgarija, Češka, Španija, Finska, Francija, Hrvaška, Litva, Latvija, Malta, Poljska, Portugalska in Slovaška);
- izobraževalne dejavnosti ali informacije za promocijo zdrave prehrane in življenjskega sloga, npr. kuharske delavnice (Belgija, Bolgarija, Češka, Grčija, Španija, Finska, Francija, Hrvaška, Italija, Litva, Luksemburg, Latvija, Portugalska, Poljska, Romunija in Slovaška);
- svetovanje o zmanjševanju nastajanja odpadne hrane (Bolgarija, Češka, Španija, Finska, Luksemburg, Latvija, Poljska in Portugalska);
- svetovanje o osebni higieni (Belgija, Bolgarija, Grčija, Hrvaška, Madžarska, Latvija, Romunija in Slovaška);
- napotitev na pristojne službe (npr. socialne/upravne) (Belgija, Bolgarija, Češka, Estonija, Finska, Francija, Irska, Italija, Luksemburg, Latvija, Portugalska in Slovaška);
- kovčing in delavnice, zlasti za krepitev vključevanja v izobraževanje ali na trg dela (Bolgarija, Ciper, Češka, Grčija, Finska, Francija, Irska, Italija, Litva, Malta, Romunija in Slovenija);
- izobraževalne dejavnosti in usposabljanje/programi za pridobivanje znanj in spretnosti (Grčija, Francija, Malta, Poljska, Romunija in Slovenija);
- lajšanje dostopa do zdravstvenega varstva (Bolgarija, Španija, Finska, Francija, Madžarska, Irska, Italija, Latvija in Romunija);
- psihološka in terapevtska podpora (Češka, Grčija, Finska, Francija, Madžarska, Italija, Litva, Poljska, Romunija in Slovenija);
- nasveti o upravljanju družinskega proračuna (Belgija, Češka, Grčija, Francija, Hrvaška, Irska, Italija, Litva, Latvija, Malta, Poljska, Portugalska in Slovaška);
- posebni nasveti o ohranjanju ali ponovnem vzpostavljanju družinskih vezi/vezi v skupnosti, vključno z reševanjem sporov, starševsko podporo, podporo za oskrbo na domu (Bolgarija, Ciper, Francija, Irska, Litva, Latvija in Poljska);
- družabne in prostočasne dejavnosti (Češka, Finska, Francija, Latvija, Luksemburg, Malta, Poljska in Slovenija);
- zagotavljanje pravnih storitev (Češka, Francija, Italija, Litva, Poljska in Romunija) ter
- druge spremljevalne dejavnosti (Avstrija, Belgija, Bolgarija, Ciper, Češka, Estonija, Španija, Finska, Francija, Irska, Grčija, Italija, Luksemburg, Malta, Poljska,

Portugalska, Romunija in Slovenija), ki večinoma vključujejo storitve osebne podpore, oskrbo odraslih, socialni prevoz, lajšanje dostopa do stanovanja ali zavetišča, podporo za dostop do pravic in učno podporo.

Slika 6. Vrste spremljevalnih ukrepov, izvedenih v letu 2019 (n=23)

Okvir 2: Uporaba sredstev za tehnično pomoč v okviru pandemije

V več državah članicah, vključno z **Litvo, Luksemburgom, Poljsko, Romunijo** in **Slovenijo**, so mobilizirali sredstva za tehnično pomoč, namenjena obravnavanju različnih izzivov pandemije COVID-19. Organi upravljanja v **Litvi, Bolgariji** in na **Poljskem** so se odločili, da bodo del sredstev, namenjenih za tehnično pomoč, uporabili za nakup varovalne opreme za osebje in prostovoljce, ki so neposredno vključeni v zagotavljanje pomoči v hrani.

V **Luksemburgu** je bila tehnična pomoč uporabljena za izvajanje vmesne raziskave o operativnih programih FEAD in končnih prejemnikih ter prilagajanje programske opreme za nakup na daljavo za prejemnike, ki so se med pandemijo šteli za izpostavljene tveganju.

V **Latviji** so mobilizirali sredstva za tehnično pomoč, da so zagotovili nemoteno nadaljevanje ukrepov za usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja ter ukrepov v zvezi z dostopom do dela, pri čemer so spoštovali načeli enakosti spolov in nediskriminacije.

Države članice, vključno z **Romunijo** in **Slovenijo**, so sredstva za tehnično pomoč porabile posebej za podporo izvajanju in dejavnostim sklada FEAD. V **Romuniji** je bila tehnična pomoč uporabljena za podporo splošnemu izvajanju sklada FEAD z zagotavljanjem logistične podpore, npr. z zaposlovanjem pogodbenih uslužbencev, zagotavljanjem potrebne opreme za dejavnosti in zaščito operativnega osebja.

V nekaj državah članicah so tudi navedli, da je bil del proračuna, dodeljenega posebnemu OP, prav tako prerazporejen za posebne ukrepe. Na **Slovaškem** so del neporabljenega proračuna, ki je bil prvotno dodeljen za druge ukrepe, prerazporedili za podporo zagotavljanju higienskih paketov končnim prejemnikom v okviru pandemije COVID-19.

OP II – socialno vključevanje

Države članice, vključene v program OP II[19] (Nemčija, Danska, Nizozemska in Švedska), so v letu 2020 nadaljevale izvajanje ukrepov za socialno vključevanje kljub temu, da je kriza zaradi COVID-19 izrazito negativno vplivala na dejavnosti v vseh državah članicah.

V Nemčiji so nadaljevali dejavnosti za doseganje novoprispelih odraslih in brezdomcev ter izboljšanje njihovega dostopa do svetovanja in ukrepov podpore. S specifičnim ciljem A so podprli 4 275 predšolskih otrok priseljencev, starih do 7 let. 3 767 otrok priseljencev je izkoristilo vsaj eno priložnost za predšolsko vzgojo in varstvo. To ustreza kazalniku rezultatov 88,11 %. V okviru specifičnega cilja B je svetovanje prejelo 5 365 brezdomcev in oseb, ki jim grozi brezdomstvo. 4 373 oseb je lahko prejelo pomoč zaradi svetovanja in mentorstva vsaj ene socialne službe (81,56 % vseh oseb).

Na Danskem so razširili dejavnosti, namenjene izboljšanju pogojev za brezdomce, tudi tiste iz drugih držav EU, ki imajo dovoljenje za prebivanje na Danskem. Projektne dejavnosti so se sicer nadaljevale tudi v obdobju omejitev, povezanih s COVID-19, vendar se je pandemija izkazala za izziv in število udeležencev se je močno zmanjšalo: s 757 v letu 2019 na 277 v letu 2020. COVID-19 je najbolj vplival na združenja, ki delajo z migranti, saj so se številni vrnili v svojo državo izvora.

Na Nizozemskem je izbruh krize zaradi COVID-19 močno vplival na projekt „starejši v sosedstvu“, ki pa se je izkazal za posebno dragocenega. Projekt je namenjen zmanjšanju socialne izključenosti med prikrajšanimi osebami, starejšimi od 65 let. Glavne kontaktne točke so lokalne knjižnice, ki pa so bile redno zaprte. Vendar so se med zaprtjem obrestovale dejavnosti na področju digitalnih spretnosti in znanj, v katerih so prej sodelovali udeleženci, zaradi česar so se dejavnosti na spletu lahko nadaljevale. Obstoječi udeleženci so tako v okviru projekta ohranili občutek socialne vključenosti, kar je bil tudi njegov namen. V nekaterih primerih so udeleženci celo na lastno pobudo nadaljevali srečanja na prostem. Na koncu je sodelujočim knjižnicam kljub vsemu uspelo doseči nove udeležence, čeprav se je njihovo število zmanjšalo s 579 na 366, v obdobju 2014–2020 pa je bilo udeležencev skupaj 3 219. Navedle so tudi, da nameravajo po koncu financiranja iz sklada FEAD nadaljevati projekt z uporabo lastnih sredstev.

Programi socialnega vključevanja na Švedskem vključujejo dve vrsti podpore: promocijo zdravja in zagotavljanje osnovnih informacij o švedski družbi, namenjeni pa so bili ogroženim iz drugih držav EU ali EGP. Leta 2020 se je število udeležencev skokovito povečalo na 1 175 (658 v letu 2019). Skupno število udeležencev v obdobju 2014–2020 je bilo 3 849. Glavne ciljne skupine so brezdomci (ali ljudje, ki jim grozi brezdomstvo), migranti, osebe tujega rodu, pripadniki manjšin in ženske. Te skupine skupaj predstavljajo več kot 90 % končnih prejemnikov programov FEAD.

2.3 Ovire pri izvajanju

Sklad FEAD je na dobri poti, da doseže svoje cilje. Vendar še naprej obstaja nekaj ovir pri izvajanju, kot so vprašanja glede zmogljivosti partnerskih organizacij in logistični izzivi, ki so večinoma povezani s pandemijo COVID-19. Ti so bili delno odpravljeni z večjo prožnostjo in zmanjšanim upravnim bremenom, ki sta bila zagotovljena s spremembami uredbe o FEAD iz leta 2020, ki so omogočile uporabo elektronskih kuponov

[19] To pomeni države članice, ki izvajajo „operativni program socialnega vključevanja najbolj ogroženih oseb“ (imenovan tudi „OP II“), ki podpira aktivnosti zunaj aktivnih ukrepov na trgu dela in obsega nefinančno in nematerialno pomoč z namenom socialnega vključevanja najbolj ogroženih oseb.

za zagotavljanje pomoči v hrani (Poljska, Romunija) in osnovne materialne pomoči (Litva, Luksemburg, Romunija), zagotavljanje osebne varovalne opreme (s čimer se zmanjša tveganje za okužbo) ter 100-odstotno financiranje ukrepov za obračunsko leto 2020–2021. Tudi tesno sodelovanje med organi upravljanja in partnerskimi organizacijami se je izkazalo za ključno pri obravnavanju novih izzivov.

O ovirah pri izvajanju je poročalo več kot 20 držav članic. Večina držav članic (vključno z Belgijo, Ciprom, Češko, Estonijo, Španijo, Grčijo, Finsko, Francijo, Hrvaško, Irsko, Italijo, Litvo, Luksemburgom, Latvijo, Malto, Poljsko, Portugalsko, Romunijo, Švedsko, Slovenijo in Slovaško) je poročalo, da so pandemija COVID-19 in njene posledice na različnih ravneh povzročile znatne ovire pri izvajanju programov FEAD v letu 2020.

- **V številnih od teh držav članic je bilo izvajanje aktivnosti zaradi zaprtja in omejitev gibanja začasno prekinjeno.** V nekaterih primerih so zaradi pomanjkanja zaposlenih zaprli nekatere distribucijske centre (Belgija, Irska, Luksemburg). Večina držav članic pa je poskrbela za prilagoditve in tako omogočila nadaljevanje razdeljevanja hrane kljub omejitvam. V splošnem so končni prejemniki lahko prevzeli pomoč v hrani na določeni lokaciji ob določeni uri ali na drugačne načine (Belgija, Ciper, Češka, Estonija, Španija, Grčija, Finska, Francija, Hrvaška, Irska, Italija, Litva, Luksemburg, Latvija, Malta, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovenija, Slovaška). Hrana in materialna pomoč sta bili denimo dostavljeni končnim prejemnikom na dom, po individualnem dogovoru ali prek kuponov za hrano (Portugalska, Romunija), da v distribucijskih centrih ne bi bilo prevelike gneče. Podobno so v nekaterih državah članicah prilagodili spremljevalne ukrepe novim izzivom (npr. na Nizozemskem so dejavnosti izvajali v fizični obliki in na daljavo), v drugih (npr. na Poljskem) pa so jih prenehali izvajati.
- **Pandemija je neposredno povzročila zamude in težave pri izvajanju razdeljevanja hrane in materialne pomoči** v Belgiji, Bolgariji, na Češkem, Danskem, v Franciji, Grčiji, na Hrvaškem, Malti, Poljskem, Portugalskem in v Romuniji. Poročali so predvsem o izzivih glede dostave določenih živil (Luksemburg, Poljska) zaradi omejene razpoložljivosti surovin na trgu in zamud v proizvodnem procesu. Poleg tega je pomanjkanje osebja na Poljskem privedlo do težav pri izvajanju pogodb, npr. s prevoznimi podjetji, kar je povzročilo težave pri zagotavljanju nekaterih proizvodov. Na Slovaškem so v nekaterih občasnih primerih poročali o težavah, ker so končni prejemniki spremenili stalni naslov in zavračali pomoč.

Tako kot v preteklih letih sta prožnost sklada FEAD ter tesno sodelovanje med organi upravljanja in partnerskimi organizacijami državam pomagala, da so se uspešno spopadle s številnimi od teh ovir. V nekaterih državah članicah (kot so Belgija, Nemčija, Danska, Francija, Italija, Irska in Švedska) so se organi upravljanja bodisi osebno bodisi prek spleta redno srečevali s partnerskimi organizacijami in ustreznimi deležniki, da so razpravljali o izvajanju programa in nudili podporo pri izvajanju.

Države članice so večinoma poročale o izzivih, povezanih s posledicami krize zaradi COVID-19, dodatne izzive pa so povzročali še:

- logistika, npr. visoki stroški prevoza; uničenje proizvodov med prevozom; neskladnost z načeli racionalnega upravljanja zalog– „prvi noter, prvi ven“ (Belgija, Grčija, Hrvaška, Latvija, Poljska in Portugalska);

- na Poljskem so nekateri upravljavci programov poročali o primerih neskladnosti z zahtevami glede kakovosti, zaradi česar je moral dobavitelj živil plačati pogodbeno kazen;
- pomanjkanje zmogljivosti partnerskih organizacij (Danska in Poljska), zlasti glede registracije ciljnih skupin ali zaradi ozemeljske konfiguracije držav članic (Litva).

Okvir 3: Izzivi, povezani s COVID-19

V **Litvi** se je med pandemijo COVID-19 pokazal problem stigmatizacije, saj so se z ekonomskimi težavami spopadali tudi ljudje, ki prej niso bili v stiku s sistemom socialne pomoči, pri čemer so nekateri od njih zavrnili pomoč sklada FEAD, čeprav so bili do nje upravičeni.

Tudi na **Malti** je bila opažena stigmatizacija zaradi majhnosti države, saj se ljudje iz istih krajev poznajo med seboj ali so v sorodu. V zvezi s tem se upravičencem do pomoči sklada FEAD nadalje pomaga tako, da se jim omogoči, da svojo pomoč prevzamejo v distribucijskem centru, ki si ga izberejo sami, namesto da bi to storili v lokalnem centru v kraju, kjer živijo.

V **Belgiji** je imela kriza zaradi COVID-19 znaten in daljnosežen vpliv, organ upravljanja, sektor pomoči v hrani in partnerske organizacije pa so skupaj ukrepali, da bi se hitro prilagodili razmeram, pri čemer so se redno sestajali in iskali rešitve, ki bi ustrezale potrebam upravičencev, ter si obenem prizadevali za omejitev vpliva nenadnega in nepričakovanega zaprtja.

Na **Poljskem** so med marcem in julijem 2020 sprejeli ukrepe za poenostavitev nekaterih upravnih postopkov v zvezi z razdeljevanjem, tj. za potrditev dostave izdelkov, ki so namenjeni zlasti zmanjševanju tveganja okužbe in širjenja COVID-19.

Na **Cipru** niso mogli sklicati letnega sestanka za pregled, ker so morali spoštovati ukrepe za omejevanje socialnih stikov. Leta 2020 so uslužbenci posredniškega organa, organ upravljanja in upravičenci sodelovali na več sestankih na ravni EU, kot sta konferenca skupnosti FEAD in sestanek strokovne skupine FEAD, ki so potekali prek spleta.

V **Italiji** so uvedli izredne ukrepe za odziv na pandemijo. Z ukrepi so prejemanje pomoči omogočili večjemu številu najbolj ogroženih oseb in zagotovili varovalno opremo za končne prejemnike in prostovoljce, ki so razdeljevali pomoč. Prilagodili so tudi razdeljevanje, saj so tiste partnerske nevladne organizacije, ki so morale zaradi pandemije zapreti svoja vrata ali jim je primanjkovalo prostovoljcev, nadomestile občine.

Na **Finskem** so številni starejši prostovoljci prenehali sodelovati pri razdeljevanju hrane zaradi strahu pred virusom. Vendar so na pomoč priskočili mlajši prostovoljci, pogosto študentje, ki so poskrbeli, da so se lahko storitve še naprej zagotavljale.

2.4 Splošna načela

V členu 5 uredbe o FEAD so opredeljena načela, ki jih je treba uporabljati pri vseh vidikih načrtovanja in izvajanja sklada. Ta vključujejo dopolnjevanje financiranja, enakost spolov, preprečevanje diskriminacije, preprečevanje nastajanja odpadne hrane, uravnoteženo prehrano, javno zdravje ter okoljske in podnebne vidike. Države članice bi morale upoštevati ta načela in o njih poročati v svojih letnih poročilih o izvajanju.

Države članice upoštevajo načelo dopolnjevanja tako, da se usklajujejo z drugimi instrumenti financiranja, da se izognejo dvojnemu financiranju in povečajo obseg pomoči. Na **Madžarskem** na primer organi upravljanja zagotavljajo, da dejavnost, ki prejema

podporo, ne prejema podpore iz drugih operativnih programov ali drugih instrumentov EU. V **Litvi** ima organ upravljanja ključno vlogo pri preprečevanju dvojnega financiranja v programskem obdobju, pripravi nacionalne zakonodaje o upravljanju operativnega programa in projektov ter postopku odločanja glede financiranja projektov. Posredniški organ ima vlogo pri preprečevanju in nadzoru dvojnega financiranja s preverjanjem zahtevkov za plačilo, postopki spremljanja javnih naročil in pregledi projektov na kraju samem. V **Romuniji** so zagotovili usklajevanje z ESS in drugimi politikami, strategijami ter instrumenti EU, zlasti s pobudami EU na področju javnega zdravja in boja proti razmetavanju s hrano, saj je za ta operativni program postal odgovoren isti organ upravljanja, s čimer so se izognili dvojnemu financiranju in zagotovili ustrezno usklajevanje ukrepov, ki jih zajema sklad FEAD.

Vse države članice poročajo o skladnosti z načelom enakosti spolov in politikami za preprečevanje diskriminacije. Večina držav članic je določila objektivna merila za upravičenost, tj. posameznikov socialno-ekonomski status, za določitev ciljne skupine in končnih prejemnikov, s čimer se na vseh ravneh razdeljevanja pomoči preprečuje diskriminacija. Na **Finskem** je organ upravljanja pojasnil glavna načela sklada partnerskim organizacijam in distribucijskim točkam, mreža partnerskih organizacij pa se ukvarja z doseganjem različnih ciljnih skupin in tako zagotavlja, da je podpora na voljo ne glede na spol. V **Litvi** so sprejeli ukrepe za zagotavljanje skladnosti z načelom dostopnosti, tudi v zvezi s potrebami funkcionalno oviranih oseb (v skladu z nacionalnimi standardi). Zlasti dostavljajo pakete na dom končnih prejemnikov, če ti ne morejo sami priti do lokacije za distribucijo. Ljudje, ki težko potujejo, starši z majhnimi otroki in starejše osebe imajo prednost na lokacijah za distribucijo in prejmejo pakete, ne da bi morali stati v vrsti. Distribucijske točke so v bližini postaj javnih prevoznih sredstev. V **Luksemburgu** uporabljajo kazalnik Evropa 2020 za opredeljevanje ljudi, ki jim grozita revščina ali socialna izključenost. Nekatere od teh ranljivih oseb niso Luksemburžani in nimajo nujno vseh potrebnih dovoljenj, da bi se lahko zakonito naselili v državi, spet drugi pa niso mogli pravočasno posredovati vseh zahtevanih podatkov. Prednostno so se osredotočili na to, da so tudi tem ljudem in njihovim družinam zagotovili dostop do pomoči v hrani in jih vključili v program.

Številne države članice so navedle, da razdeljujejo raznoliko in prehransko uravnoteženo hrano ter izvajajo ukrepe za zmanjšanje nastajanja živilskih odpadkov. V vseh državah članicah so se pri izboru hrane odločali za proizvode, ki omogočajo raznoliko prehrano, in upoštevali varnost hrane. Poleg tega so pri izboru upoštevali možnosti prevoza živil, omejene skladiščne zmogljivosti partnerskih organizacij in obstojnost proizvodov. V **Litvi** so kupili trajne proizvode in pripravili natančne sezname končnih prejemnikov, da bi opredelili natančne potrebne količine. Na **Irskem** je povezava med podjetji in dobrodelnimi organizacijami v okviru socialnega podjetja omogočila tudi prerazdeljevanje po vsej državi, s čimer je bil zagotovljen dostop do raznovrstnih kakovostnih presežnih živil in doseženi so bili precejšnji prihranki pri stroških hrane za dobrodelne organizacije. V **Španiji** v okviru programa razdeljujejo živila, ki jih je enostavno uporabiti in shraniti ter imajo dolg rok uporabnosti. Poleg tega živila prevažajo na način, primeren za končni namembni kraj, zaradi česar jih je lažje obvladovati in je manjše tudi tveganje, da se bo embalaža poškodovala, zaradi česar bi nastali živilski odpadki.

Vse države članice zagotavljajo, da razdeljena hrana in izdelki ustrezajo nacionalnim zdravstvenim in varnostnim standardom. Številne države članice še dodatno podpirajo zdravje končnih prejemnikov s spremljevalnimi ukrepi, ki spodbujajo zdrav življenjski slog. Na **Madžarskem**, v **Romuniji** in na **Slovaškem** so organi upravljanja v postopek načrtovanja

vključili prehranske strokovnjake, za zagotovitev, da so razdeljeni topli obroki sestavljeni iz optimalnih živil za zdravo prehrano ter polni mineralov in vitaminov. V **Italiji** so še naprej izbirali proizvode ob upoštevanju potrebe po zadostnem vnosu beljakovin in ogljikovih hidratov, ki je značilen za sredozemsko prehrano. V **Sloveniji** morajo dobavitelji pred vsako fazo oskrbe s hrano predložiti analitično poročilo akreditiranega laboratorija, ki vsebuje analize proizvodov, ki se dobavijo. V **Romuniji** so organizirali tudi sestanke z ustreznimi deležniki (ministrstvo za zdravje, nacionalni inštitut za javno zdravje, nacionalni inštitut za zdravje mater in otrok ter predstavniki ministrstva za delo in socialno pravičnost) v zvezi z vsebino paketov s higienskimi izdelki.

Večina držav članic v svojih letnih poročilih o izvajanju poroča, da so izvedle okolju prijazne ukrepe. Ker na **Finskem** nabavijo razmeroma malo izdelkov, bo okoljski vpliv njihovih centraliziranih postopkov nabave in prevoza manjši, kot bi bil, če bi vsaka partnerska organizacija sama poskrbela za prevoz. V **Latviji** so spodbujali dodatne okolju prijazne ukrepe, kot so zagotavljanje možnosti za recikliranje papirja, omejevanje števila natisnjenih strani, ponovna uporaba papirja (tudi recikliranega) za zvezke in uporaba pisarniškega materiala iz lesa iz gozdov s certifikatom FSC (kadar je mogoče).

Večina držav članic je poročala, da pri pripravi programov v okviru sklada FEAD uporabljajo načelo partnerstva. V **Bolgariji** so pripravili načelo partnerstva in ga vključili v operativni program na podlagi obsežnega posvetovanja z deležniki; neprekinjena interakcija s partnerji je omogočila temeljito opredelitev obstoječih težav in najprimernejšega načina za njihovo obravnavanje. Na **Poljskem** nacionalne organizacije uporabljajo načelo partnerstva pri tekočem sodelovanju z regionalnimi in lokalnimi organizacijami, spremljanju napredka pri izvajanju razdeljevanja hrane in spremljevalnih ukrepov ter odzivanju na sporočene težave. Organi upravljanja in organizacije tudi organizirajo redne sestanke in usposabljanja.

Nekaj držav članic je poročalo, da so izvedle ukrepe za zmanjšanje upravnega bremena. Na **Finskem** majhne količine izdelkov omogočajo centralizirano nabavo in prevoz nabavljenih izdelkov, s čimer se zmanjša upravno breme, povezano s temi dejavnostmi. V **Bolgariji** so izvedli analizo v zvezi z merilom „učinkovitosti“, da bi se izognili nepotrebnemu upravnemu bremenu na vseh stopnjah izvajanja programov, in uvedli so več pravil za poenostavitev. Na **Slovaškem** je organ upravljanja določil ceno na enoto za tople obroke za zmanjšanje upravnega bremena partnerskih organizacij, pri čemer je veljala različna cena za obroke, ki so jih pripravile same, in tople obroke, ki so jih kupile od izvajalcev. Komisija je bila pred odobritvijo informativno obveščena o ceni na enoto.

2.5 Ocenjevanja

V vmesni oceni sklada FEAD je bilo priporočeno, da se prihodnji programi še naprej osredotočajo na osebe, ki najbolj potrebujejo pomoč, in da se ohrani prožnost pri izvajanju programov za socialno vključevanje in materialno pomoč. Združitev skladov FEAD in ESS bo namreč omogočila sinergije in odprla možne poti za osnovno podporo za socialno vključevanje, ki bodo ljudem iz istih ciljnih skupin omogočile, da se vključijo v usposabljanje in najdejo delo. Poleg tega je bilo priporočeno, naj se države članice spodbuja, naj natančno upoštevajo Uredbo in se izognejo uvajanju zahtev na nacionalni ravni, ki presegajo zahteve iz Uredbe, saj veliko upravnega bremena izhaja iz zahtev na ravni držav članic, kot so ozke opredelitve glede upravičenosti. Predhodne ugotovitve iz študije z naslovom „Študija, ki podpira spremljanje sklada FEAD – sistemi za zbiranje podatkov, ki jih izvajajo države članice“, ki trenutno poteka, potrjujejo ugotovitve vmesne ocene sklada FEAD in bodo zagotovile primere dobrih praks za sisteme spremljanja.

Izzivi za izvajanje so bili obravnavani na partnerskih srečanjih za oceno sklada FEAD in v ureditvi za obdobje 2021–2027, v kateri so dejavnosti sklada FEAD povezane z dejavnostmi sklada ESS. Poleg tega za posebne cilje, ki se osredotočajo na najbolj ogrožene osebe, veljajo poenostavljene zahteve glede spremljanja. Za kazalnike učinka ne bo več treba poročati, katere vrste blaga so bile kupljene, in ne bo več obstajalo razlikovanje med količino razdeljenih obrokov in paketov hrane. Če podatki izhajajo iz registrov, lahko države članice uporabijo nacionalne opredelitve, pri čemer jih ni treba uskladiti z opredelitvami iz nabora orodij. Poleg tega obstaja pooblastilna klavzula, ki državam članicam omogoča uporabo registrov ali enakovrednih virov. Letna poročila o izvajanju se ne bodo več pripravljala. Namesto tega se bodo podatki sporočali prek orodja IT za redne izmenjave med Komisijo in organi, pristojnimi za program, npr. SFC2021. Ocenjevanja so obvezna za vse posebne cilje.

V skladu z zahtevami iz Uredbe so organi upravljanja, ki izvajajo operativni program za hrano in/ali osnovno materialno pomoč (operativni program I), leta 2017 izvedli strukturirano raziskavo o končnih prejemnikih. Te raziskave so bile skupaj z ugotovitvami zunanje ocene in rezultati odprtega javnega posvetovanja uporabljene za Komisijino vmesno oceno sklada FEAD ter so bile vključene v pogajanja za programe za obdobje 2021–2027. Poleg tega bodo organi upravljanja leta 2022 izvedli drugi krog strukturirane raziskave o končnih prejemnikih sklada FEAD za programe vrste I (tj. ki zagotavljajo hrano in/ali osnovno materialno pomoč ter spremljevalne ukrepe). Organi upravljanja bodo lahko uporabili rezultate te raziskave za izvajanje ocen in pridobitev novih spoznanj na nacionalni ravni, združeni rezultati raziskave na ravni EU pa bodo lahko vključeni v naknadno oceno, ki jo bo izvedla Komisija.

Okvir 4: Dejavnosti ocenjevanja v Bolgariji, na Finskem in v Sloveniji

Bolgarija

Organ upravljanja je izvedel zunanje ocenjevanje za oceno učinkovitosti operativnega programa za hrano in/ali osnovno materialno pomoč. V oceni je bilo ugotovljeno, da so bila merila kakovosti izpolnjena in da so operativne spremembe programa okrepile njegovo uspešnost, učinkovitost, skladnost, usklajenost ter dodano evropsko vrednost. Poleg tega so z zagotovitvijo spremljevalnih ukrepov pripomogle k večjemu številu končnih prejemnikov razdeljenih toplih obrokov in pomoči v okviru programa za boj proti revščini in socialni izključenosti.

V priporočilih je bilo poudarjeno, da so še mogoče izboljšave v zvezi z obveščanjem splošne javnosti; izboljšanjem preusmerjanja delovno sposobnih oseb v dejavnosti izpopolnjevanja in aktivnega vključevanja na trg dela; uvajanjem alternativnih možnosti pomoči v hrani v trenutni model, da se ocenijo tveganja, prepreči omejitev dostopa do pomoči najbolj ogroženim osebam in zagotovi kakovost ponujenih storitev; razmislekom o uvedbi ukrepov za financiranje dodatnih oblik materialne pomoči, ki bi se zagotavljala skupaj s pomočjo v hrani (v zvezi s programskim obdobjem 2021–2027), in uporabo sredstev iz sklada za socialno zaščito predvsem za financiranje projektov obnove in posodobitve javnih menz.

Finska

Novembra 2020 je na daljavo potekalo letno srečanje s Komisijo, namenjeno ocenjevanju. Januarja je prav tako na daljavo potekalo letno skupno srečanje partnerskih organizacij in organa upravljanja. Na letnem srečanju so bila obravnavana aktualna vprašanja in povratne informacije v zvezi z dostavo in razdeljevanjem izdelkov. Hkrati je bil namen letnega srečanja zagotoviti smernice in nasvete glede izpolnjevanja obrazcev in vodenja točk dostave. Pregledane so bile tudi predhodne informacije o izvajanju v letu 2021 in trenutnem

stanju priprave sklada ESS+.

Slovenija

Vmesna ocena operativnega programa IMO, izvedena leta 2019, je pokazala, da se program izvaja izjemno stroškovno učinkovito. Postopek nabave hrane je mogoče še izboljšati, zlasti kar zadeva zagotavljanje ugodnejših cen proizvodov. Predlagana je bila standardizacija sistemov ali izvedba medsebojnih povezav podatkovnih zbirk partnerskih organizacij in centra za socialno delo. Predlagano je bilo tudi, naj pristojna organizacija pripravi seznam končnih prejemnikov, da se razbremenijo partnerske organizacije. Organ upravljanja (ministrstvo za delo, družine in socialne zadeve – MDDSZ) in partnerske organizacije niso poročali o večjem upravnem bremenu in optimizacija se lahko doseže le ob vzpostavitvi baze upravičencev do pomoči.

1. SKLEPI

Leta 2020 je na delovanje sklada FEAD vplival izbruh pandemije COVID-19. Zaradi zdravstvene krize so se razmere za ranljive ljudi, ki prejemajo podporo v okviru sklada FEAD, še poslabšale, obenem pa so za pomoč v hrani zaprosile tudi nove osebe, zaradi česar se je povečalo skupno povpraševanje po pomoči v hrani in materialni pomoči. Partnerske organizacije, ki so zagotavljale podporo na terenu, so se spoprijemale s težavami glede zmogljivosti in logističnimi izzivi zaradi težav, kot so pomanjkanje osebja, motnje pri razdeljevanju hrane in materialnih dobrin ter zdravstvene omejitve, kot so zaprtja in nove higienske zahteve.

Vendar se je izkazalo, da je sklad FEAD prilagodljiv in da se odziva na nastajajoče potrebe. Z regulativnega vidika je bila uredba o FEAD v zadnjih dveh letih spremenjena trikrat.

1. Spremembe, ki so del pobude CRII+, so omogočile uporabo načinov posredne dostave, tj. kuponi ali kartice (da se zmanjša tveganje za okužbo), in nakup osebne varovalne opreme za organizacije, ki zagotavljajo podporo v okviru sklada FEAD. Poleg tega se je okrepila likvidnost v državah članicah, kar omogoča zagotavljanje 100-odstotne stopnje sofinanciranja za eno obračunsko leto.
2. Spremembe, ki so del pobude REACT-EU, so državam članicam omogočile, da dodelijo dodatna finančna sredstva za sklad FEAD in tako dopolnijo obstoječo podporo, kot je hrana in/ali osnovna materialna pomoč ali ukrepi za socialno vključevanje. Izkazalo se je, da so za obravnavanje izzivov, povezanih s pandemijo, in izkoriščanje novih prožnosti bistvenega pomena poznavanje ciljnih skupin in terensko delo s strani partnerskih organizacij ter tesno sodelovanje z organi upravljanja.
3. Spremembe, ki so del pobude CARE (kohezijskega ukrepa za begunce v Evropi), omogočajo državam članicam in regijam več prožnosti in likvidnosti pri uporabi sklada FEAD za zagotavljanje nujne pomoči ljudem, ki bežijo iz Ukrajine po invaziji Ruske federacije.

Skupni upravičeni javni odhodki, predvideni v okviru podpore sklada FEAD, so leta 2020 znašali 643 milijonov EUR, medtem ko so leta 2019 znašali 608 milijonov EUR. Ob koncu leta 2020 so kumulativni predvideni zneski (za obdobje 2014–2020) znašali skoraj 3,9 milijarde EUR oziroma 85 % skupnih sredstev programov (ki vključujejo financiranje EU in nacionalno sofinanciranje). Upravičencem je

bilo v letu 2020 izplačanih približno 552,2 milijona EUR, kar je glede na ravni iz prejšnjih let opazno povečanje, ki sta mu botrovala ponovni začetek operacij v Romuniji in povečano povpraševanje med pandemijo. Tako se zdi, da je finančno izvajanje sklada FEAD skladno z načrti.

Sklad FEAD je leta 2020 uspešno zagotovil pomoč v 27 državah članicah in tako dobro napredoval pri doseganju svojih ciljev. Večina držav članic (23 od 27) je razdeljevala hrano in/ali osnovno materialno pomoč ter izvajala spremljevalne ukrepe, štiri države članice pa so nadaljevale izvajanje programov socialnega vključevanja. Skoraj 15 milijonov ljudi je bilo podprtih s pomočjo v hrani, približno 1,96 milijona ljudi z materialno pomočjo, 30 000 ljudi pa z ukrepi za socialno vključevanje. Profil ciljnih skupin je na splošno ostal stabilen, vendar so prisotne manjše spremembe: med končnimi prejemniki je bilo približno 47 % žensk, 28 % otrok, približno 10 % migrantov, udeležencev tujega rodu ali pripadnikov manjšin, 10 % oseb, starih 65 let ali več, 6 % brezdomcev in 6 % invalidov. Vse države članice, ki so izvajale programe OP I, so zagotovile tudi spremljevalne ukrepe, ki jih je bilo treba prilagoditi zdravstveni krizi. Iz nacionalnih letnih poročil o izvajanju je razvidna tudi splošna skladnost s splošnimi načeli.

Sklad FEAD za obdobje 2014–2020 se počasi izteka, v programskem obdobju 2021–2027 pa bo sklad FEAD postal sestavni del sklada ESS+, s čimer se bo še okrepila pozornost, ki se namenja reševanju najhujših oblik revščine v okviru širših strategij in financiranja socialnega vključevanja. Programi ESS+ bodo ključni pri podpiranju gospodarskega in socialnega okrevanja po pandemiji ter spodbujanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralno gospodarstvo v skladu s cilji evropskega zelenega dogovora in v kombinaciji s Skladom za pravični prehod. Poleg tega bo ključen program za uresničevanje evropskega stebra socialnih pravic.